

ỦY BAN CHỨNG KHOÁN NHÀ NƯỚC

ĐỀ TÀI NGHIÊN CỨU KHOA HỌC CẤP BỘ

**ĐIỀU CHỈNH PHÁP LÝ ĐỐI VỚI
HÀNH VI BỊ CẤM VÀ HẠN CHẾ
TRÊN THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN;
CÁC GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN**

MÃ SỐ: UB.02.08

Đơn vị chủ trì: Thanh tra

Chủ nhiệm đề tài: Cử nhân luật Dương Văn Thanh

Thư ký đề tài: Thạc sỹ luật Mai Hữu Đạt

HÀ NỘI – 2002

MỤC LỤC

Trang

MỤC LỤC	2
MỞ ĐẦU	5
<i>Chương 1: CÁC HÀNH VI BỊ CẤM VÀ HẠN CHẾ TRÊN THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN VÀ NHU CẦU ĐIỀU CHỈNH PHÁP LÝ</i>	10
1.1 Điều chỉnh pháp lý đối với các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán	10
1.1.1 Khái niệm về các hành vi bị cấm và hạn chế	10
1.1.2 Những nguyên nhân chính làm phát sinh các hành vi gây ảnh hưởng tiêu cực đến thị trường chứng khoán	15
1.1.3 Sự cần thiết phải điều chỉnh pháp lý đối với các hành vi bị cấm và hạn chế	16
1.2 kinh nghiệm của một số nước về Điều chỉnh pháp lý đối với các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán	20
1.2.1 Thị trường chứng khoán Mỹ	22
1.2.2 Thị trường chứng khoán Nhật Bản	26
1.2.3 Thị trường chứng khoán Trung quốc	35
<i>Chương 2: THỰC TRẠNG CÁC QUY ĐỊNH PHÁP LÝ HIỆN HÀNH VÀ THỰC TIỄN ÁP DỤNG ĐỐI VỚI CÁC HÀNH VI BỊ CẤM, HẠN CHẾ TRÊN THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM</i>	41
2.1 Quy định về các hành vi bị cấm	42
2.1.1 Hành vi thông tin nội gián	43
2.1.2 Hành vi lũng đoạn thị trường	49

2.1.3 Hành vi thông tin sai sự thật	54
2.1.4 Hành vi bán khống	57
2.1.5 Hành vi tham gia hoạt động tín dụng và cho vay bảo chứng	59
2.2 Quy định về hành vi bị hạn chế	61
<i>Chương 3: CÁC GIẢI PHÁP HOÀN THIÊN QUY ĐỊNH PHÁP LUẬT ĐIỀU CHỈNH CÁC HÀNH VI BỊ CẤM VÀ HẠN CHẾ</i>	65
3.1 Hoàn thiện các quy định pháp luật điều chỉnh hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán	65
3.1.1 Định hướng chung về hoàn thiện hệ thống pháp luật	65
3.1.2 Quy định về các hành vi bị cấm trên thị trường chứng khoán	69
3.1.3 Quy định về các hành vi bị hạn chế trên thị trường chứng khoán	89
3.1.4 Bổ sung Bộ luật hình sự một số tội danh đặc thù trên thị trường chứng khoán	92
3.1.5 Hoàn thiện các quy định về xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực chứng khoán	95
3.2 Tăng cường công tác thanh tra, giám sát và xử lý kịp thời, nghiêm minh những hành vi vi phạm trên thị trường chứng khoán	99
3.2.1 Hoàn thiện về tổ chức và hoạt động của tổ chức thanh tra chứng khoán	100
3.2.2 Tăng cường công tác giám sát, thanh tra thị trường chứng khoán	106
3.2.3 Xử lý kịp thời, nghiêm minh các hành vi vi phạm trên thị trường chứng khoán	110

3.3 Giải pháp ứng dụng hệ thống công nghệ thông tin trong công tác quản lý, giám sát thị trường	112
3.3.1 Tầm quan trọng của việc ứng dụng hệ thống CNTT vào quản lý, giám sát thị trường chứng khoán	113
3.3.2 Thực trạng ứng dụng hệ thống CNTT vào thị trường chứng khoán	114
3.3.3 Các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả ứng dụng hệ thống công nghệ thông tin vào quản lý và giám sát thị trường chứng khoán	116
3.4 Phổ biến, tuyên truyền pháp luật về chứng khoán và thị trường chứng khoán	117
PHẦN KẾT LUẬN	120
TÀI LIỆU THAM KHẢO	122

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Thị trường chứng khoán là nơi thu hút nguồn vốn trung và dài hạn cho nền kinh tế, thúc đẩy tiến trình cổ phần hoá doanh nghiệp Nhà nước, hoàn thiện hệ thống tài chính. Qua hơn 2 năm hoạt động, thị trường chứng khoán Việt nam đã bước đầu thể hiện được vai trò của mình là nơi thu hút và luân chuyển nguồn vốn đầu tư trong và ngoài nước, góp phần không nhỏ vào tiến trình đổi mới nền kinh tế. Sự thành công ban đầu của thị trường chứng khoán Việt Nam là kết quả của nhiều yếu tố, đó là có chủ trương đúng đắn của Đảng, sự quan tâm, chỉ đạo kịp thời của Chính phủ và bên cạnh đó là có khung pháp luật tương đối hoàn chỉnh, tạo hành lang pháp lý cần thiết cho sự ra đời và vận hành của thị trường chứng khoán, sự tuân thủ các quy định của những người tham gia và sự quản lý, giám sát chặt chẽ của các cơ quan quản lý Nhà nước.

Để thị trường chứng khoán ngày càng phát huy được vai trò của mình, chúng ta cần phải từng bước hoàn thiện thị trường chứng khoán thông qua nhiều giải pháp, như: hoàn thiện về tổ chức của thị trường chứng khoán, trong đó có sự tham gia quản lý của các tổ chức tự quản (Sở giao dịch chứng khoán, Hiệp hội chứng khoán); tăng hàng hoá có chất lượng, tăng cường vai trò quản lý và giám sát đối với thị trường chứng khoán, hoàn thiện hệ thống pháp luật về thị trường chứng khoán v.v...

Trong việc hoàn thiện hệ thống pháp luật về chứng khoán thì việc xây dựng các quy định điều chỉnh các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán là một công việc hết sức quan trọng. Việc quy định một cách cụ thể, rõ ràng, khoa học, logic... về các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán sẽ giúp cho những người tham gia hiểu rõ để thực hiện cho đúng, tránh vi phạm, đồng thời còn giúp các cơ quan quản lý Nhà nước về thị trường chứng khoán trong quá trình quản lý, giám sát thị trường chứng

khoán, nhanh chóng phát hiện các hành vi vi phạm để có thể xử lý kịp thời. Đây cũng sẽ là một nhân tố quan trọng giúp cho thị trường chứng khoán hoạt động một cách công bằng, an toàn và hiệu quả, là một trong những nguyên nhân mang lại sự thành công của thị trường chứng khoán trên thế giới nói chung và thị trường chứng khoán Việt nam nói riêng.

Việc tuân thủ các quy định pháp luật về chứng khoán và thị trường chứng khoán đã được đặt lên hàng đầu trong hoạt động quản lý nhà nước đối với thị trường chứng khoán, là một trong những nguyên nhân chính tạo ra sự thành công của thị trường chứng khoán. Mặc dù vậy, trong thời gian vừa qua đã xuất hiện những hành vi vi phạm các quy định bị cấm và hạn chế trong lĩnh vực chứng khoán và thị trường chứng khoán. Đa số các hành vi vi phạm trong thời gian vừa qua khi bị phát hiện đã được xử lý một cách kịp thời. Tuy nhiên, việc phát hiện và xử lý đối với các hành vi vi phạm trong thời gian qua vẫn chưa đạt được hiệu quả như mong muốn. Bên cạnh đó, còn có một số hành vi vi phạm tuy đã bị phát hiện nhưng việc thu thập tài liệu chứng minh để xử lý đã gặp phải không ít khó khăn. Đó là vì một số nguyên nhân sau:

- Chúng ta đã xây dựng được một khung pháp lý cơ bản cho thị trường chứng khoán hoạt động và các quy định về hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán. Tuy nhiên, các văn bản pháp luật trong lĩnh vực thị trường chứng khoán chưa được hoàn chỉnh, có một số quy định còn thể hiện sự bất cập, chưa phù hợp với thực tế. Các quy định về hành vi bị cấm và hạn chế lại chưa đầy đủ, chưa lột tả được bản chất, nội dung của hành vi vi phạm và các tiêu chí để nhằm phát hiện và xử lý kịp thời, nghiêm minh các hành vi vi phạm.

- Chúng ta chưa có nhiều kiến thức, kinh nghiệm về quản lý thị trường chứng khoán do đó gặp khó khăn trong khâu quản lý; sự hiểu biết về thị trường chứng khoán và pháp luật chứng khoán của những người tham gia còn hạn chế nên gặp khó khăn về khâu thực thi, áp dụng.

- Các hành vi vi phạm trên thị trường chứng khoán là hết sức tinh vi, vì vậy việc phát hiện và xử lý các hành vi vi phạm trên thị trường chứng khoán là rất khó khăn và phức tạp.

Chính vì vậy, việc lựa chọn đề tài *“Điều chỉnh pháp lý đối với các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán; các giải pháp hoàn thiện”* là một việc làm cần thiết. Thành công của đề tài sẽ là cơ sở để hoàn thiện các quy định hiện hành về hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán và các giải pháp khác nhằm phát huy hiệu quả quản lý trên thị trường chứng khoán, góp phần đưa hoạt động của thị trường chứng khoán công bằng, công khai, an toàn và hiệu quả.

2. Tình hình nghiên cứu trong và ngoài nước

- *Tình hình nghiên cứu trong nước:* Trong thời gian vừa qua đã có một số bài báo viết về các hành vi bị cấm và hạn chế trong lĩnh vực chứng khoán và thị trường chứng khoán, nhưng các nghiên cứu này mới chỉ dừng lại ở mức nghiên cứu các vấn đề cơ bản nhất về các hành vi bị cấm và hạn chế, chưa làm rõ được nội dung và bản chất của các hành vi vi phạm, cũng như chưa đi sâu vào nghiên cứu các biện pháp phát hiện và xử lý vi phạm. Bên cạnh đó cũng đã có một số đề tài khoa học cấp bộ nghiên cứu về các biện pháp tăng cường thanh tra, giám sát thị trường chứng khoán nhưng các đề tài này tập trung vào việc nghiên cứu trong lĩnh vực thanh tra, giám sát các hoạt động trên thị trường chứng khoán mà chưa đề cập một cách cụ thể tới các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán.

- *Tình hình nghiên cứu ngoài nước:* do khó khăn về thông tin nên chúng tôi chưa có dịp tiếp xúc, tìm hiểu về tình hình nghiên cứu ở nước ngoài về phạm vi của đề tài.

3. Mục tiêu nghiên cứu

Trên cơ sở phân tích sự cần thiết phải quy định về các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán, qua tham khảo thị trường chứng

khoán của một số nước trên thế giới, kết hợp với việc phân tích các quy định hiện hành và thực tiễn áp dụng các quy định về hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán Việt Nam trong thời gian vừa qua để đưa ra các giải pháp hoàn thiện các quy định pháp luật về các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán Việt Nam, các giải pháp tăng cường công tác giám sát, thanh tra và các biện pháp khác để nâng cao hiệu lực quản lý Nhà nước đối với thị trường chứng khoán.

4. Phạm vi của đề tài

- Nghiên cứu sự cần thiết phải điều chỉnh pháp lý đối với hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán.

- Nghiên cứu các quy định và kinh nghiệm của một số nước về điều chỉnh pháp lý đối với các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán.

- Nghiên cứu các quy định của pháp luật đối với các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán Việt Nam và thực tế áp dụng trong thời gian qua.

- Các phương hướng và giải pháp hoàn thiện quy định điều chỉnh pháp lý đối với các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán Việt Nam.

5. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp phân tích sẽ là phương pháp chủ đạo được áp dụng trong suốt quá trình xây dựng và thực hiện đề tài. Phương pháp so sánh được sử dụng nhằm so sánh những quy định tương ứng của Việt Nam và một số nước, phương pháp phân tích và phương pháp so sánh cũng được áp dụng nhằm làm rõ các quy định cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán của pháp luật hiện hành, vấn đề thực thi các quy định này từ đó đưa ra các đánh giá về thực trạng pháp luật và thực trạng thi hành các quy định của pháp luật. Để hoàn thiện đề tài này, nhóm nghiên cứu cũng dự định tổ chức các cuộc hội thảo

nhằm tiếp thu các ý kiến của các chuyên gia trong và ngoài ngành chứng khoán.

6. Bố cục của đề tài

Đề tài gồm:

Mở đầu

Chương 1: Các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán và nhu cầu điều chỉnh pháp lý

Chương 2: Thực trạng các quy định pháp lý hiện hành và thực tiễn áp dụng đối với các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán Việt Nam

Chương 3: Các giải pháp hoàn thiện quy định pháp lý điều chỉnh các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán

Phân kết luận

Chương 1: CÁC HÀNH VI BỊ CẤM VÀ HẠN CHẾ TRÊN THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN VÀ NHU CẦU ĐIỀU CHỈNH PHÁP LÝ

1.1 Điều chỉnh pháp lý đối với các hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán

1.1.1 Khái niệm về các hành vi bị cấm và hạn chế

Thị trường chứng khoán là kênh huy động vốn đầu tư và lưu thông giữa các nguồn vốn đầu tư, tạo ra một môi trường cạnh tranh lành mạnh kích thích các doanh nghiệp phát triển sản xuất kinh doanh, là một công cụ giúp Nhà nước thực hiện các chính sách kinh tế-xã hội. Bên cạnh những ưu điểm thì những yếu tố tiêu cực luôn tiềm ẩn trong hoạt động của thị trường chứng khoán và kìm hãm sự phát triển của thị trường, nó chủ yếu đem lại lợi ích phi pháp cho một hoặc một vài đối tượng trên thị trường. Việc điều chỉnh pháp lý đối với thị trường chứng khoán ngoài việc phải tạo nên một hành lang pháp lý vững chắc đảm bảo hoạt động thị trường chứng khoán được thực hiện đúng mục đích còn phải đảm bảo ngăn chặn được những hành vi xâm hại đến sự phát triển của thị trường chứng khoán. Cũng như các ngành luật khác, pháp luật về chứng khoán và thị trường chứng khoán cũng bao gồm các điều khoản cho phép thực hiện và các điều khoản cấm và hạn chế thực hiện. Thực tiễn hoạt động cho thấy kể từ khi hệ thống pháp luật về chứng khoán và thị trường chứng khoán ra đời thì các nước trên thế giới đều ban hành những quy định pháp luật điều chỉnh hành vi bị cấm và hạn chế trên thị trường chứng khoán.

Thị trường chứng khoán các nước trên thế giới đều có quy định cấm đối với một số hành vi cụ thể, nhằm duy trì và xác lập thị trường hoạt động công bằng và có trật tự, bảo vệ thị trường và quyền lợi của các nhà đầu tư. Đối với các hành vi xâm phạm đến các nguyên tắc cơ bản của thị trường chứng khoán (như: Giao dịch nội gián, lũng đoạn thị trường) thì đều cấm thực hiện trên thị trường chứng khoán tại tất cả các nước trên thế giới. Bên cạnh đó, có một số